Opetus- ja kulttuuriministeriö **25.10.2021**
Talousjohtaja Pasi Rentola

Eduskunta

Hallintovaliokunta

Lausunto

Hallintovaliokunnan kokous 11.11.2021

Asia: HE 135/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallitusohjelman kirjaukset

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan rahapelihaittojen hillitsemiseksi rahapelipolitiikalla turvataan Veikkaus Oy:n kanavointikykyinen yksinoikeus ja Veikkaus Oy:n toimintaedellytykset nopeasti muuttuneessa toimintaympäristössä. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että rahapelihaittoja torjutaan tehokkaasti ja että rahapelipelaamista ohjataan lailliseen, vastuulliseen ja valvottuun pelitarjontaan. Hallitusohjelman mukaan rahapelipolitiikan tavoitteiden varmistamiseksi hallitus toteuttaa hallituskauden alussa arpajaislain uudistuksen toisen vaiheen. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että arpajaislain vastaiseen markkinointiin puututaan tehokkaasti ja selvitetään keinoja rajoittaa pelaamista yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolella.

Arpajaislain muutosesityksen sisällöstä

Arpajaislain ja siihen liittyvien lakien muutosesityksen tavoitteena on erityisesti ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta aiheutuvia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Se sisältää myös valvontaa ja oikeusturvaa lisääviä säännöksiä sekä muun muassa säännökset Veikkaus Oy:n mahdollisuudesta perustaa yritysten välistä liiketoimintaa harjoittava tytäryhtiö.

Esitys ei sisällä Veikkaus Oy:n tuoton tilitystä tai tuotonjakoa muuttavia säännöksiä muutoin kuin myöhemmin tässä muistiossa kohdassa Tytäryhtiö ja sen harjoittaman yritysten välinen liiketoiminta, esitetään. Esityksellä on kuitenkin vaikutuksia tilitettävän tuoton suuruuteen, vaikka siihen vaikuttavat myös monet muut tekijät kuin Suomessa voimassa ole lainsäädäntö. Yhtiö on itse arvioinut, että markkinointia koskevilla säännöksillä olisi vähentävää vaikutusta tuoton tasoon 15-26 milj. euroa ja arpajaisveron vuosittaiseen tasoon noin 4-6 milj. euroa. Toisaalta ehdotetut maksuliikenne-estot kasvattaisivat yhtiön tuottoa vuodessa noin 4-12 milj. euroa ja arpajaisveron määrää noin 1-3 milj. eurolla. Kokonaisuudessaan yhtiö on arvioinut tilitettävän tuoton pysyvän hyvin samalla tasolla vuosina 2022-2023 kuin se on arvioinut tilityksen olevan vuonna 2021 esitystä valmisteltaessa (728 milj. euroa), edellyttäen, että arpajaisveron taso päätetään edelleen pitää vuosina 2022-2023 normaalia alemmalla tasolla eli 5 %:ssa.

Kuluvaa vuotta koskeva Veikkaus Oy:n tuottoarvio on uusimpien tietojen mukaan alentunut ja on 700 milj. euroa lokakuussa 2021.

Rahapelivarojen vähentymisen kompensointi

Veikkaus Oy:n tuotosta käytetään 53 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen, 43 prosenttia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ja 4 prosenttia hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Yhtiö tilittää tuoton kunkin käyttötarkoituksen tuotonjakoasioita käsittelemään säädetylle ministeriölle, joten suurin prosenttiosuus tilitetään opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tuottojen merkitys opetus- ja kulttuuriministeriön asianomaisille toimialoille on erittäin suuri.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus teki puoliväliriihessään keväällä 2021 pöytäkirjamerkinnän rahapelituotoista:

Vuosien 2022 ja 2023 osalta rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskua kompensoidaan edunsaajille. Kompensaatio on 330 miljoonaa vuonna 2022 ja 305 miljoonaa vuonna 2023, ja se rahoitetaan

- alentamalla arpajaisveroa (vaikutus rahapelitoiminnan tuottoon 80 milj. vuodessa),

- kehysvaikutteisin budjettivaroin (yhteensä 200 milj. euroa vuonna 2022 ja 175 milj. euroa vuonna 2023, mikä jakautuu hallinnonalojen välillä samoin periaattein kuin vuoden 2021 talousarviossa siten, että OKM:n hallinnonalan osuus on alustavasti 131,4 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 118,3 miljoonaa euroa vuonna 2023, STM:n hallinnonalan 58,5 milj. euroa vuonna 2022 ja 47,6 milj. euroa vuonna 2023 sekä MMM:n hallinnonalan 10,1 milj. euroa vuonna 2022 ja 9,1 milj. euroa vuonna 2023)

- siirrolla jakamattomien voittojen kokonaisuudesta (lähtökohtaisesti 50 milj./ vuosi 2022 ja 2023 STM:n hallinnonalalla).

Puoliväliriihen pöytäkirjamerkkinnän mukaan ”Käynnistetään välittömästi jatkotyö uuden pysyvän rahoitusmallin valmistelemiseksi. Tavoitteena on linjata mallista, joka turvaa edunsaajille ennustettavan, vakaan, edunsaajien autonomian turvaavan ja riittävän rahoituksen. Työskentelyn pohjana on Liikasen ryhmän raportti ja jatkotyö tehdään tiiviissä yhteistyössä edunsaajien kanssa. Toimenpiteiden valmistelussa huomioidaan parlamentaarisuus, tarkemmat vaikutusarviot eri edunsaajille, valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen ehdotukset sekä EU-oikeudelliset reunaehdot. Uudistus toteutetaan 2024 alkaen. Päätökset tehdään vuoden 2021 loppuun mennessä.”

Valtiosihteeri Haapajärvi johtaa valmistelutyötä tekevää työryhmää.

Veikkaus Oy:n kanavavointitehtävä

Arpajaislain (1047/2001) 11 §:n mukaan Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus rahapelien toimeenpanemiseen. Lain tarkoitus on sen 1 §:n mukaan taata yleishyödyllisiin arpajaisiin osallistuvien oikeusturva, estää arpajaisiin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset sekä ehkäistä ja vähentää arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Suomalaisen järjestelmän tavoitteena on näin ollen erityisesti rahapelihaittojen vähentäminen ja rahapelaamiseen kohdistuvan kysynnän ohjaaminen laillisen, vastuullisen ja valvotun pelitarjoaman piiriin.

Hallituksen esityksen mukaan sen tavoitteena on vahvistaa yksinoikeusjärjestelmän kykyä ohjata kysyntää arpajaislailla säänneltyyn rahapelitarjontaan rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen edelleen tehostamiseksi.

Rahapelimarkkina ja rahapelit kehittyvät jatkuvasti uusien teknisten mahdollisuuksien ja kuluttajatottumusten muutosten myötä. On ensiarvoisen tärkeää, että Veikkauksen pelejä toimeenpannaan vastuullisesti ja myös siten, että pelien kehittäminen mahdollistetaan. Vain siten voidaan varmistaa pelaamisen kanavointi yhtiön peleihin myös tulevaisuudessa. Mikäli tässä epäonnistutaan, murenee Veikkaus Oy:n asema yksinoikeudella toimivana yhtiönä. Se olisi vastoin voimassa olevaa arpajaislakia ja suomalaista yksinoikeusjärjestelmää.

Tytäryhtiö ja sen harjoittama yritysten välinen liiketoiminta

Hallituksen esityksen mukaan arpajaislain 12 §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti. Sen mukaan Veikkauksen perustama tytäryhtiö voisi harjoittaa muuta toimintaa kuin rahapelitoimintaa. Tällainen toiminta olisi eriytettävä kirjanpidollisesti Veikkauksen rahapelitoiminnasta. Tytäryhtiön ja Veikkauksen väliset taloudelliset suhteet olisi järjestettävä markkinaehtoisesti.

Harjoitettavassa toiminnassa voisi olla kyse esimerkiksi Veikkaus Oy:n tytäryhtiön kansainvälisille yritysasiakkaille tarjoamista pelinkehityspalveluista ja rahapeleihin liittyvän teknologian ja immateriaalioikeuksien kaupallisesta lisensioinnista. Veikkaus Oy:n yritysten välinen liiketoiminta on tarkoitus käynnistää myymällä kotimaan rahapelitoimintaan kehitettyjä pelituotteita ja teknologioita kansallisesti toimiville rahapeliyhtiöille Euroopassa, minkä jälkeen tavoitteena on laajentua kysynnän mukaan muille kansainvälisille markkinoille. Tytäryhtiön palveluissa ei olisi kyse kuluttajaliiketoiminnasta. Veikkaus Oy:n tytäryhtiön yritysten välisen liiketoiminnan kustannukset eriytettäisiin toiminnan alusta lähtien emoyhtiön liiketoiminnasta kirjanpidollisesti ja kustannukset olisi tarkoitus kattaa markkinaehtoisella rahoituksella.

Arpajaislain 19 §:ää ehdotetaan edellä todetun johdosta muutettavaksi. Veikkauksen tulee nykyisin tilittää rahapelitoimintojen tuotto kunkin käyttötarkoituksen tuotonjakoasioita käsittelemään säädetylle ministeriölle 17 §:ssä säädettyjen käyttötarkoitusten mukaisessa suhteessa. Esityksen mukaan Veikkauksen tulisi tilittää tuottonsa kunkin käyttötarkoituksen tuotonjakoasioita käsittelemään säädetylle ministeriölle 17 §:ssä säädettyjen käyttötarkoitusten mukaisessa suhteessa. Näin ollen Veikkauksen kyseisen lainkohdan nojalla asianomaisille ministeriöille tilittämään tuottoon luettaisiin Veikkauksen rahapelitoiminnan tuoton lisäksi myös Veikkauksen tytäryhtiöltään mahdollisesti saama osinkotulo.